

Henryk Bogacki

"Krise der Kirche - Chance des Glaubens : die „Kleine Herde“ heute und morgen", wyd. Karl Färber, Frankfurt a. M. 1968 : [recenzja]

Collectanea Theologica 40/1, 169-170

1970

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

w wielkiej instytucji o określonych, dość sztywnych formach organizacyjnych, a skłonnej do konserwatyizmu.

Houtart wyznaje pogląd, że napięcia w organizacji nie stanowią nieszczęścia, którego należy unikać, lecz są objawem zdrowia, dopiero ich brak dowodzi zamierania życia. Stąd jego zdaniem celowe jest nawet prowokowanie napięć. Opowiada się za strukturami gwarantującymi rzeczywiste współdziałanie członków Ludu Bożego w funkcjonowaniu instytucji Kościoła, co z natury rzeczy nieuchronnie prowadzi do różnicy zdań i napięć.

Autor podchodzi do zagadnień od strony socjologicznej, lecz nie traci z oczu wytycznych teologicznych. Ostatni sobór nie zakończył przemian w Kościele, lecz zdecydowanie zapoczątkował proces, który jest nie do zahamowania. Houtart analizuje metodą socjologiczną przemiany rozpoczęte w Kościele. Niemal każdy element Kościoła jako instytucji został w ostatnich kilku latach zakwestionowany bezpośrednio przez sobór lub pośrednio poprzez określenie Kościoła jako Ludu Bożego. Autor opisuje kierunek przemian na poszczególnych odcinkach życia kościelnego i formy proponowane przez wysiłki reformatorskie. Dzięki współczesnym środkom masowego przekazu postulowanie przemian odbywa się w tempie wprost oszałamiającym, szczególnie na tle dotychczasowego immobilizmu cechującego nie tylko Kościół katolicki czy Kościoły chrześcijańskie, lecz w ogóle wszelkie instytucje religijne. Procesy te (także realizowanie postulatów) przebiegają szybko, często ponad możliwości asymilacyjne społeczności katolickich. Oswajanie się ze zmianami nie postępuje jednakowo. Wysoki procent wiernych, traktujący uniformizm i niezmiennność instytucji Kościoła niemal jako konieczne jego atrybuty, nie może pogodzić się z faktem zachodzenia przemian.

Obecną sytuację w Kościele Houtart charakteryzuje jako pewną formę anonomii czyli stan przemian, w którym grupa nie posiada pewności odnośnie do własnych norm. Dotychczasowe kodyfikacje prawne zostały zdystansowane przez uchwały soborowe oraz ich konsekwencje, a jeszcze nie wydano nowych norm prawnych. Jednakże autor przestrzega przed pośpiechem w ustalaniu nowego prawa kanonicznego. Nie chodzi o to, by jak najszybciej dostarczyć szczegółowych wytycznych! Pośpiesznie określone normy byłyby skazane na dezaktualizację w krótkim czasie.

Harvey Cox w przedmowie czyni ciekawe spostrzeżenie. Uważa, że wywody Houtarta odnoszą się nie tylko do Kościoła katolickiego, lecz dotyczą — może w większym stopniu — również innych Kościołów chrześcijańskich. Panuje wśród nich wielkie skostnienie, jakkolwiek często ukryte pod retorycznymi wyrażeniami o „funkcji świeckich” czy „autonomii gminy”. Kościół katolicki przeżył Vaticanum II jako nowy impuls, podczas gdy wielu ludzi się, że np. protestantyzm nie potrzebuje własnego *aggiornamento*. Książka Houtarta dotyka więc — z wyjątkiem niektórych specyficznie katolickich problemów — bolączek całego chrześcijaństwa. Dlatego jej wartość i znaczenie wykracza poza Kościół katolicki.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa

Krise der Kirche — Chance des Glaubens. Die „Kleine Herde“ heute und morgen, wyd. Karl Färber, Frankfurt a.M. 1968, Verlag Josef Knecht, s. 314.

Dzieło stanowi zbiór artykułów przygotowanych przez przyjaciół i współpracowników K. Färbera, znanego dziennikarza katolickiego, z okazji jego 80 urodzin. Teologowie, duszpasterze i publicyści starają się ułatwić

zrozumienie przemian zachodzących we współczesnym Kościele. Zamierzają ukazać, że zjawiska określane mianem kryzysu stwarzają dla wiary nową szansę. Są zgodni w przeświadczeniu, że nie ma już powrotu do średnio-wiecznego modelu Kościoła utożsamiającego się ze społeczeństwem (*Volkskirche*). Natomiast zyskuje na znaczeniu świadectwo o zbawieniu dawane przez „małą trzódkę” (Łk 12, 32) Ludu Bożego.

Autorzy przedstawiają rozmiary dzisiejszych przemian w katolicyzmie, charakteryzujących się przede wszystkim wyraźną krystalizacją prawdziwie wierzących od katolików z imienia. Owi szczerze wierzący stanowią — według szacunkowych obliczeń — nie więcej niż jedną trzecią (w miastach nawet tylko jedną czwartą) zachodnioeuropejskich katolików. Zmiany liczbowe wyrażają głębsze procesy zachodzące w Kościele.

Obecnie rozpoczęło się mozolne odróżnianie niezmiennej treści posłannictwa Jezusowego od konkretnych uwarunkowań historycznych, jakie określały formy przekazywania tej misji przez kolejne pokolenia. W przeszłości łatwo zapomniano o tym rozróżnieniu, a utrwalony w Kościele system poglądów traktowano jako logiczne i konieczne rozwinięcie Objawienia. Dokonujący się proces jedni oceniają jako usuwanie przybudówek deformujących treść chrześcijaństwa, inni upatrują w nim lekkomyślne burzenie autentycznych wartości należących do istoty chrześcijaństwa.

Autorzy chętnie przyznają, że łatwiej wysuwać postulaty nowego odczytania chrześcijaństwa niż praktycznie je przeprowadzić. Dostrzegamy kierunek, jaki trzeba obrać, lecz w jego realizowaniu występuje wiele wahań i niejasności. Jednakże podjęte usiłowania świadczą o niezwyklej żywotności i odwadze współczesnego Kościoła, który mimo wielu niekonsekwencji w zasadzie popiera dążenie do odnowy teologii i życia katolickiego. Jesteśmy świadkami wydarzeń bez precedensu, gdyż w przeszłości Kościoła trudno znaleźć okresy, kiedy by wierni tak licznie angażowali się w świadome przeżywanie chrześcijaństwa, a opinia publiczna wykazywałaby tak żywe zainteresowanie przemianami w Kościele. Porzuciwszy dawną metodę dyktowania recept i potępienia odmiennych zapatrywań staramy się rozumieć rzeczywistość pozakościelną i znaleźć odpowiedzi na dzisiejsze pytania.

Dla informacji warto przytoczyć tematy, jakim autorzy poświęcają uwagę: Manfred Plate, *Die Chance der Krise* (s. 9—28); Alfons Beil, *Aufstieg oder Niedergang der Kirche?* (s. 29—46); Karl Pflieger, *Auf der Suche nach einer neuen Spiritualität* (s. 47—65); Bernhard Welte, *Die Christen und die Philosophie* (s. 67—74); Oskar Köhler, *Der Glaube und die Geschichte* (s. 75—84); Rudolf Pesch, „*Sei getrost, kleine Herde*” (Łk 12, 32). *Eregetische und ekklesiologische Erwägungen* (s. 85—118); Klaus Hemmerle, *Gemeinschaft des Zeugnisses: Wandlungen im kirchlichen Institutionswesen* (s. 119—144); Clemens Bauer, *Kirche in der Nation, in der Völkergesellschaft* (s. 145—157); Eugen Walter, *Die neue Sicht und die neue Wertung der Gemeinde* (s. 159—183); Max Müller, *Zur Problematik eines „christlichen Menschenbildes”. Fragmente aus einem „Traktat über die Freiheit*” (s. 185—216); Eva Firkel, *Das Heilen des Arztes und das Heil des Glaubens* (s. 217—247); Alfons Auer, *Sinnwerte und Formen der Aszese* (s. 249—280); Alois Winklhofer, *Dichter und Propheten* (s. 281—293); Albert-Marie Besnard, *Meditation im modernen Leben* (s. 295—311).

Sposób opracowania i wartość poszczególnych artykułów jest oczywiście rozmaita. Wszystkie jednak świadczą o rzetelnej trosce autorów o odkrycie i wskazanie nowej szansy wiary we współczesnym Kościele.

Ks. Henryk Bogacki SJ, Warszawa